

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

KÓREJSKÁ ĽUDOVODEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

2019

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA HOSPODÁRSTVA

KLDR vznikla formálne v roku 1948 ako dôsledok rozdelenia Kórejského polostrova ukončením 2. svetovej vojny. Následne v rokoch 1950 až 1953 Kórejský polostrov postihla Kórejská vojna, v ktorej dôsledku panuje od r. 1953 na Kórejskom polostrove stav príméria. 38. rovnobežka rozdeľuje Kórejský polostrov na KLDR a KR.

Od svojho vzniku KLDR nastúpila cestu budovania socialistického zriadenia, avšak pád železnej opony a rozpad Sovietskeho zväzu v roku 1991 mal pre krajinu katastrofálne dôsledky v podobe zastavenia obchodovania a pomoci pre KLDR (najmä v oblasti energií a surovín) od najväčších partnerov, čo v krátkom čase spôsobilo úplný kolaps jej ekonomiky. Strnulosť a neschopnosť politbyra KLDR reagovať na novú politickú a ekonomickú situáciu vyústila do tzv. „Ardous March“, obrovského hladomoru v krajine v rokoch 1994-1998. Rôzne odhady počtu obetí hladovania alebo s ním spojených chorôb sa výrazne líšia; predpokladá sa však, že išlo minimálne o 1-3 milióny ľudí, teda 5-15% celkovej populácie. Riadenie hospodárstva sa v KLDR opiera o ideológiu „čuče a songun“, teda o ekonomickú sebestačnosť spoliehajúcu sa na vlastné „know-how“ a zdroje, s postavením armády a obrany krajiny nad všetkým ostatným.

Aj keď sa na prelome nového milénia podarilo mierne zlepšenie stavu hospodárstva, krajina kvôli svojej zaslepanej politike aj **nadalej zostáva jednou z najchudobnejších a najizolovanejších na svete**. Nedostatočne rozvinuté hospodárstvo, centrálné plánovanie s minimálnym pokrokom a prírodné katastrofy v kombinácii s medzinárodnými sankciami spôsobujú, že KLDR sa neustále potáca na pokraji ekonomického krachu.

Obchodná spolupráca s Čínou (ktorá prebieha napriek sankčnému režimu a najmä v pohraničných oblastiach) **nestačí** na to, aby sa krajina vymanila z ťažkého hospodárskeho úpadku. Dlhé roky ideologického vplyvu na ekonomiku, presadzovania politiky „**Armáda na prvom mieste**“ a medzinárodnej izolácie, dostali krajinu do zúfaleho stavu, z ktorého cesta zrejme môže viesť len cez zásadnú zmenu spoločenského usporiadania. KLDR sa síce snaží ísť cestou sebestačnosti, z výkonnosti ekonomiky je však vidno, že vo veľkom závisí od medzinárodnej pomoci.

Aktuálne problémy ekonomiky KLDR: (i) **nedostatok vôle pre reformu**, (ii) **vývoj jadrového a raketového programu** (vysoké zaťaženie rozpočtu), (iii) **pokles zahraničného obchodu s Čínou a pokles príjmov v tvrdej mene** a (iv) **medzinárodné sankcie** (najmä negatívny dopad z exportných príjmov - zákaz obchodovania s KLDR v zmysle nákupu jej uhlia a železnej rudy).

Uvoľnenie napätých vzťahov na Kórejskom polostrove a v nadväznosti na to aj postupné **upustenie od aktuálne platného sankčného režimu** by malo **pozitívny efekt na ekonomický rozvoj krajiny**. Napriek pozitívnym signálom (účasť na ZOH v KR – 02/2018, sumity KR-KLDR – 04/2018, 05/2018, 09/2018) je však vzhľadom na **nevyspytateľnosť severokórejského režimu** ťažké predpovedať uskutočniteľnosť a udržateľnosť takéhoto stavu.

Štatistické údaje o ekonomike a zahraničnom obchode KĽDR sa výrazne líšia v závislosti od zdroja, častokrát ide o odhady, keďže KĽDR svoje štatistiky nezverejňuje. **Podľa Bank of Korea (BOK) sa ekonomika KĽDR v r. 2017 prepadla o 3,5%**, čo predstavuje najhorší vývoj od r. 1997 (-6,5). Odhadovaný hrubý národný dôchodok KĽDR (Nominal GNI) bol podľa BOK v r. 2017 na úrovni 27,6 mld. USD (36,6 tril. KRW), čo predstavuje približne 1 300 USD na obyvateľa.

2. HLAVNÉ ODVETVIA HOSPODÁRSTVA

Vzhľadom na nedostupnosť presných údajov sa predpokladá, že celkový prepád ekonomiky spôsobili najmä poklesy v tradične silných oblastiach priemyselnej výroby a ťažobného priemyslu -8,5%; z toho ťažký priemysel -10,4%, ťažba -11,0%.

Štruktúra hospodárstva KĽDR v porovnaní s KR (podiel v % na HDP):

	North Korea			South Korea	
	2015	2016	2017	2016	2017
Agriculture, forestry & fishing	-0.8	2.5	-1.3	-2.8	0.3
Mining & manufacturing	-3.1	6.2	-8.5	2.4	4.3
Mining	-2.6	8.4	-11.0	1.8	-4.1
Manufacturing	-3.4	4.8	-6.9	2.4	4.4
(Light industry)	(-0.8)	(1.1)	(0.1)	(1.8)	(1.9)
(Heavy & chemical industry)	(-4.6)	(6.7)	(-10.4)	(2.5)	(4.9)
Electricity, gas & water supply	-12.7	22.3	-2.9	2.7	3.1
Construction	4.8	1.2	-4.4	10.1	7.1
Services	0.8	0.6	0.5	2.5	2.1
(Government)	(0.8)	(0.6)	(0.8)	(2.3)	(2.5)
(Other services ¹⁾)	(0.6)	(0.5)	(-0.3)	(2.5)	(2.0)
GDP	-1.1	3.9	-3.5	2.9	3.1

Zdroj: Bank of Korea

Podľa posledných dostupných dát celý priemysel vrátane stavebníctva a energetického sektora predstavuje približne 45,4% HDP, služby sa na HDP podieľali 31,7% a poľnohospodárstvo 22,8%. Hlavnými odvetviami ťažkého priemyslu, tvoriaceho 13,3% HDP, sú najmä strojársky priemysel (vrátane výroby vojenskej techniky), chemický a hutnícky priemysel. V ľahkom priemysle, predstavujúcom 6,8% HDP, dominujú hlavne textilný, obuvnícky a potravinársky priemysel.

O dostupnosti služieb, ktoré tvoria 31,7% HDP, sa dá v určitom rozsahu hovoriť len v hlavnom meste, mimo Pchongjangu sú služby veľmi limitované a zväčša je táto činnosť zabezpečovaná svojpomocne.

Pomerne významným zdrojom príjmov pre krajinu je **rozvíjajúci sa turizmus**, orientovaný predovšetkým na Čínu. Hlavný boom sa začal po tom, čo v r. 2008 Peking schválil KLDR ako dostupnú turistickú destináciu. Nárast záujmu Číňanov sa odvtedy exponenciálne zvyšuje. Perspektívne sa uvažuje aj o obnovení turizmu z Južnej Kórey.

Veľmi dôležitou súčasťou ekonomiky krajiny je poľnohospodárstvo, kde je zamestnaná až jedna tretina populácie. Podstatnú časť potravinovej produkcie tvoria 2 hlavné plodiny, kukurica (*približne 38%*) a ryža (*približne 32%*), pričom zemiaky, sója a obilniny so zeleninou tvoria zvyšok. Produkcia v poľnohospodárskom sektore však medziročne poklesla o 0,8%.

3. ČLENSTVO V MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÁCH

KLDR je členom OSN od roku 1991, zúčastňuje sa na činnosti FAO, UNDP, UNESCO, WHO. Od roku 2000 začala participovať na činnosti ASEAN Regional Forum (ARF), na ktorom bola/je kritizovaná za nukleárny program. V súvislosti so stále napätou situáciou, ktorá pretrváva na Kórejskom polostrove od obdobia vzniku dvoch kórejských štátov, KLDR v minulosti prerušovane rokovala s KR a ďalšími regionálnymi a svetovými veľmocami v rámci 6-stranných rozhovorov o denuklearizácii. **KLDR aj naďalej zostáva jedným z medzinárodne najizolovanejších štátov na svete.**

4. VEREJNÉ OBSTARÁVANIE

Centralizované riadenie hospodárstva KLDR tento pojem nepozná.

5. PODNIKATEĽSKÁ LEGISLATÍVA

Je potrebné počítať s tým, že charakter podnikania v KLDR má svoje výrazné špecifiká a v máločom pripomína zvyklosti bežnej podnikateľskej praxe, na ktorú sme zvyknutí v EÚ.

6. PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE

V roku 1992 KLDR prijala 3 zákony umožňujúce vstup zahraničným investorom. Išlo o Zákon o zahraničných investíciách, Zákon o zahraničných podnikoch a Zákon o spoločnostiach "joint venture". Hoci v poslednej dekáde boli prijaté ďalšie desiatky podporných zákonov a po vzore Číny zároveň zriadené zvláštne ekonomické zóny

s výhodami nižšieho zdanenia, investori vstupujú do krajiny veľmi váhavo a pribúdajú pomaly. Odradzuje ich nielen slabá infraštruktúra, nefunkčné zásobovanie energiou a surovinami, nedostatočné zákony na ochranu zahraničných investorov, ale najmä nevyspytateľnosť politického systému a medzinárodné sankcie.

Prevažná väčšina zahraničných investícií pochádza z Číny, zároveň najväčšieho obchodného partnera krajiny, ktorý investuje výrazne najmä do ťažobného priemyslu, stavby diaľnic, vybavenia prístavov, či výstavby elektrární. Čína má pred ostatnými krajinami určité výhody a prakticky ako jediný strategický partner KĽDR je schopná svoje investície ochrániť. Celkový počet zahraničných investorov nie je známy, odhaduje sa na viac ako 300, väčšinou vo forme malých “joint venture” spoločností (od 100 tis. USD do 3 mil. USD), hlavne z Číny, menej z Japonska a iných krajín Ázie.

Niektoré z významných priamych zahraničných investícií

KR investovala v roku 1998 do výstavby turistického rezortu v pohorí Kumgang blízko východnej časti spoločnej hranice vyše 1 mld. USD. Za desať rokov prevádzky jednej z najúspešnejších investícií v KĽDR, využili služby rezortu približne 2 milióny juhokórejských turistov a ten sa stal pre politbyro významným zdrojom prílevu devízových prostriedkov. V júli 2008 však prišlo k vážnemu incidentu, keď severokórejský vojak zastrelil juhokórejskú turistku, ktorá omylom vyšla z vyhradeného priestoru. KĽDR sa za incident odmietla ospravedlniť, načo vláda KR vydala pokyn na pozastavenie činnosti v komplexe a tento stav trvá dodnes. Následne KĽDR oznámila, že z dôvodu nečinnosti turistického komplexu tento znárodní a ponúkne novému zahraničnému prevádzkovateľovi. Koncom roku 2013 sa obnovili diskusie na znovuoživenie tohto rezortu, ktoré pokračovali aj v roku 2015 a rovnako sa o tejto téme diskutuje aj v súčasnosti v spojitosti s procesom postupného zblížovania oboch krajín, zatiaľ však bez konkrétneho výsledku.

Ďalšou investíciou KR je/bol priemyselný komplex Kaesong, vybudovaný na severokórejskom území v tesnej blízkosti západnej časti spoločnej hranice. KR vybudovala infraštruktúru, investovala do budov a výrobných zariadení a tiež prevádzkovala výrobné závody. KĽDR poskytla pozemky a lacnú pracovnú silu. Výstavba začala v roku 2003, prvá výroba bola spustená v roku 2004. Zámer predpokladal do roku 2012 činnosť až 2000 juhokórejských firiem, ktoré mali zamestnávať 350 tisíc zväčša severokórejských zamestnancov. Najmä vinou nestabilnej politickej klímy sa však projekt nerozvinul do predpokladaných rozmerov. Projekt je často rukojemníkom vzájomných politických vzťahov. Komplex bol zatvorený takmer pol roka a znovuoživený v septembri 2013 po dlhotrvajúcich rokovaniach. V súčasnosti je komplex opäť zatvorený nakoľko dňa 10.2.2016 minister pre zjednotenie KR Hong Yong-pyo oznámil kompletne zavretie priemyselného parku Kaesong, ako reakciu KR na porušenie rezolúcií BR OSN zo strany KĽDR prostredníctvom testu miniatúrnej vodíkovej bomby (6.1.2016) a ďalekonosnej balistickej rakety (7.2.2016). Išlo o prvé jednostranné zavretie priemyselného parku Kaesong zo strany KR a najtvrdšie unilaterálne opatrenie proti KĽDR od jednostranného bojkotu podpory cestovného ruchu do turistického strediska Mount Kumgang v r. 2008 v KĽDR a zákazu bilaterálneho obchodu s KĽDR z r. 2010. Opatrenie bolo prijaté s cieľom odrezať KĽDR od príjmov v tvrdej mene, ktoré podľa KR putovali do rozvoja jadrového a raketového programu KĽDR. Celkový prílev zahraničnej meny do Kaesongu (od r.2004) dosiahol výšku 560 mil. USD, z toho len v roku 2015 120 mil. USD. Tento stav trvá dodnes.

Do uzavretia komplexu v Kaesongu pôsobilo približne 124 juhokórejských malých a stredných podnikov, predovšetkým z textilného a obuvníckeho priemyslu, ktoré zamestnávali okolo 53 000 pracovníkov. Až 99% z obchodného obratu medzi oboma Kóreami (z toho vývoz aj dovoz približne vo vyrovnanom objeme), sa v posledných rokoch dosahovalo v súvislosti s činnosťou tohto komplexu.

Pre KĽDR mal Kaesong veľký význam ako zdroj príjmu a alternatíva k ekonomickej závislosti na ČĽR a jeho zatvorenie má negatívny dopad v podobe straty zdroja zahraničnej meny a atraktivity na prilákanie zahraničných investícií, o ktoré usiluje. Prakticky všetok obchod medzi Kóreami sa odohrával v Kaesongu. Znovuotvorenie Kaesongu je rovnako témou v rámci dialógu o zblížovaní oboch krajín.

Špeciálna ekonomická zóna Rason, v severovýchodnej časti krajiny v blízkosti hraníc s Ruskom a Čínou, bola otvorená podľa vzoru Číny už v roku 1991, dosiaľ však neprilákala žiadneho relevantného investora. Na čínskej strane hranice bola tiež dokončená cesta, ktorá významne zlepšila prístup do komplexu.

V blízkosti Rasonu sa nachádza prístav Rajin, ktorého časť si už v minulosti prenajali ako Rusko, tak i Čína, ale zrejme išlo skôr o strategický manéver s možnosťou využitia do budúcnosti, nakoľko obchodné využitie bolo dosiaľ minimálne. V septembri 2013 Rusko a KĽDR po 5 ročnej renovácii otvorili železničné prepojenie prístavu s pohraničným mestom Khasan, napojeným na Transsibírsku magistrálu.

V minulosti veľa diskusií prebehlo na tému investície do prepojenia Transsibírskej magistrály s KR cez územie KĽDR. Hoci výstavba bola oficiálne schválená už koncom 90. – tých rokov, dodnes zostala na kresliacich doskách a zrejme až do zásadnej zmeny medzi-kórejských vzťahov veľký pokrok nie je možné očakávať.

Jednou z relatívne úspešných investícií je **egyptský mobilný operátor Orascom**, ktorý v roku 2008 investoval 200 mil. USD a vybudoval 3G mobilnú sieť. Neskôr investoval ďalších 200 mil. USD na dokončenie gigantického hotela Rjugjong v Pchjongjangu. Investícia sa však odohrala na pozadí netransparentných a výsostne osobných vzťahov vtedajších lídrov oboch krajín.

Odhaduje sa, že v KĽDR pôsobí približne 30 európskych spoločností. Ako príklady by sa dali uviesť francúzsky výrobca cementu Lafarge, ktorý formou joint venture vlastní 30% bližšie nešpecifikovanej cementárne, nemecký Nosotek, ktorý pomáha vyvíjať mobilné hry, či švédskaa spoločnosť Noko Jeans, ktorá však vo Švédsku čelila veľkej kritike tovaru vyrábaného v Severnej Kórei a svoj predaj bola nakoniec nútená zastaviť. O jednej z mála úspešných európskych investícií sa dá hovoriť v prípade švajčiarskej farmaceutickej spoločnosti Parazelsus, ktorá formou joint venture otvorila v hlavnom meste KĽDR viacero prevádzok lekární a pôsobí na tamojšom trhu od roku 2004.

Pomalý rozvoj súkromného podnikania vo veľkej miere obmedzuje hospodársky vývoj krajiny. Súkromné podnikanie je často prepojené s čiernym trhom, ktorý rozkvitá najmä v pohraničnej oblasti s Čínou. V ponuke je široká škála spotrebného tovaru, potravín,

zdravotníckych potrieb, elektroniky a „lifestylových doplnkov“. Čierny trh je pre mnohých obyvateľov otázkou existencie a pre „autority“ akceptovaným spustením fádneho maloobchodného trhu.

Riziká

Medzi už spomenuté zásadné riziká investovania v KĽDR patrí najmä nevypočítateľnosť tamojšieho režimu, ktorý prudko reaguje na akúkoľvek kritiku zo zahraničia a dokáže zmeniť pravidlá hry zo dňa na deň, bez zaoberania sa možnými konkvenciami. Investor sa tak môže poľahky stať rukojemníkom politického systému.

Medzi ďalšie riziká by sa dali zaradiť:

- nestabilita podnikateľského prostredia a nejasnosť konkrétnych pravidiel pre zahraničných investorov a podnikateľov;
- veľmi slabo rozvinutá infraštruktúra:
 - o menej než 1 000 km asfaltových ciest;
 - o železničná doprava často ochromená výpadkami el. prúdu;
 - o minimálne prepojenie mobilnej siete s medzinárodnými operátormi;
 - o komunikácia väčšinou faxom, internet dostupný len obmedzene;
- nízka ochrana investorov a vymožitelnosť práva;
- problematická repatriácia profitu;
- nedostatok devíz, platobná neschopnosť podnikov, otázna kvalita a rýchlosť bankových služieb pri medzinárodných transakciách;
- medzinárodné sankcie;
- obchodná vyspelosť severokórejských partnerov nie je samozrejmou, prevláda tendencia nazerať len na svoj vlastný prospech a nezaoberať sa príliš záväzkami (obzvlášť platobnými) voči druhej strane.

7. Energetická politika krajiny

Nedostatok energie zostáva jedným z hlavných limitujúcich faktorov výkonnosti a ďalšieho rozvoja priemyslu. Primárnym zdrojom energie je uhlie, reprezentujúce až 70% celkovej spotreby energie. Približne 15% pokrytie pripadá na vodnú a 5% na petrochemickú energiu. Na zabezpečenie zvýšenej potreby energie sa KĽDR snaží rozšíriť výstavbu malých a stredných hydroelektrární (so zastaranými technológiami), zabezpečiť opravu starých elektrární a zvýšiť ťažbu uhlia.

Až 61 % elektrickej energie pochádza z hydroelektrární, ktoré najmä v časoch sucha ani zďaleka nedokážu pokrývať potreby priemyslu a domácností. Hoci sa zásobenie hlavného mesta po vybudovaní novej 300 MW vodnej elektrárne zlepšilo, väčšina vidieku má údajne k dispozícii elektrickú energiu len 2-3 hodiny denne. Navyše, problémom sú aj zastarané technológie a neefektívne distribučné a riadiace systémy. Odhaduje sa, že v anachronickom distribučnom systéme sa stráca až 20-30 % energie.

KĽDR v porovnaní s KR vyprodukuje približne 23 násobne menej elektrickej energie, po zohľadnení počtu obyvateľov 11 násobne menej.

V roku 2011 bola vzkriesená myšlienka spoločného plynovodu, ktorý by mal viesť z RF, cez územie KĽDR do KR. Realizácia tohto projektu bude závisieť najmä od politickej situácie na Kórejskom polostrove.

8. Veda výskum a vývoj, inovácie

Napriek tomu, že severokórejský režim podporuje rozvoj vedy a techniky ako jeden z kľúčových parametrov hospodárskeho pokroku krajiny, vzhľadom na minimálnu spoluprácu so svetom a nízky stupeň šírenia informácií modernými komunikačnými prostriedkami je veda a výskum všeobecne na nízkej úrovni. Krajina však disponuje značnými vývojovými kapacitami najmä v oblasti počítačových softvérov a je schopná vyvíjať vojenské technológie, vrátane jadrových zbraní. Príkladom môžu byť úspešné testy ďalekonosných balistických rakiet v poslednom období alebo vynesenie satelitu na obežnú dráhu (02/2016).

Prvým a doposiaľ jediným známym investorom v oblasti výskumu a vývoja software je **joint venture spoločnosti Nosotek** (nemecký kapitál), založenej v roku 2008 s centrálou v Pchjongjangu. Zameraním spoločnosti je vývoj video hier, vedeckého softvéru, webových aplikácií, 3D virtuálneho softvéru a IT outsourcingových služieb. Vďaka dostupnosti vysoko kvalifikovaných matematikov a inžinierov, spoločnosť Nosotek zaznamenala pomerne veľký úspech v relatívne krátkom čase.

Krajina sa tiež snaží zameriavať na outsourcingové služby v určitých špecializovaných oblastiach ako počítačové animácie, data entry, či softvérové riešenia pre mobilné telefóny. Okrem vývoja vojenskej techniky a určitého pokroku v IT oblasti, nie sú známe badateľné vedecké pokroky v iných oblastiach.

9. Dovočný a vývočný režim, obchodná prax

Podmienky vstupu na lokálny trh

V KĽDR existuje podľa dostupných údajov približne 200 obchodných spoločností, ktoré sú riadené štátom a sú určené na priame obchodovanie so zahraničím. Od roku 2004 je činná lokálna Obchodná komora, ktorá by mala zastrešovať a schvaľovať všetky ekonomické aktivity v spojení so zahraničnými partnermi. Švajčiarska spoločnosť SGS v krajine zaviedla štandardy dovočných procedúr a dohliada na certifikáciu, povolenia a inšpekciu dovezených tovarov.

Spolupráca vo forme spoločných podnikov (joint venture) je prakticky jediným spôsobom reálnej priamej investície v KĽDR. Pokiaľ by bola zvažovaná, očakávaný model je dodanie know-how, kapitálu, zariadenia, atď., kým KĽDR spravídla dodáva nehnuteľnosť, pracovnú silu a zabezpečuje logistiku a distribúciu tovarov.

Obchodné zvyklosti v teritóriu a špecifiká trhu

Zo štatistík zahraničného obchodu krajiny je zrejmé, že najviac sa v KĽDR presadzujú čínski dodávatelia, ktorých k tomu predurčuje regionálna blízkosť, ako aj priaznivejší postoj vládnych predstaviteľov k zriadeniu a politike komunistického štátu. Okrem viacerých oficiálnych čínskych investícií v ťažobnom priemysle, či priemyselných parkoch, sa čulo obchoduje najmä v pohraničnej oblasti, kde je v ponuke široká škála spotrebného tovaru,

od potravín, cez zdravotnícke potreby, elektroniku až po lifestyleové doplnky. Pohraničný obchod má určité výhody, vrátane relatívne voľnému pohybu čínskych podnikateľov v tejto oblasti a oficiálnej podpore barterového obchodu. Túto výhodu však majú iba čínski obchodníci, pričom veľká časť obchodnej výmeny funguje iba v podobe čierneho trhu.

Zahraniční investori musia počítať s určitými obmedzeniami pri rozbiehaní spoločného podniku. **Výber pracovníkov, ako aj pracovné podmienky, vrátane výšky plátov zamestnancov a pracovnej doby, určuje kórejská administratíva.** Tá zároveň dozerá na to, aby za žiadnych okolností neboli najaté alebo inak využívané fyzické osoby bez predchádzajúceho schválenia. Zamestnávateľ síce môže pred začatím pracovného pomeru odmietnuť určitého pracovníka, avšak po nástupe do práce je akákoľvek zmena pracovného pomeru veľmi zložitá, nehovoriac o jeho rozviazaní. Zamestnávatelia sa musia tiež vyrovnáť s povinnou účasťou zamestnancov na masových oslavách režimu.

Zamestnávateľ odvádza dohodnutú mzdu pracovníka štátu, nie priamo zamestnancovi, ten z nej dostane len zlomok. Má však nárok na platenú dopravu a stravu. V špeciálnych ekonomických zónach zarábajú severokórejskí pracovníci okolo 100 USD/mesiac, pričom štátu sa odvádza niekoľkonásobne viac.

Z dôvodu všeobecnej insolventnosti severokórejských subjektov je obchodná výmena pomerne komplikovaná a pokiaľ sa má nejaká uskutočniť, je odporúčané žiadať platbu vopred. Nakoľko ide o vysoko rizikovú oblasť, **poistiť obchodné transakcie je prakticky nemožné**, resp. len za cenu príliš veľkých nákladov.

Akákoľvek ekonomická aktivita zo zahraničia sa nezaobíde bez rokovania so štátnymi orgánmi KĽDR, ktoré centrálnie riadia celú krajinu.

Riešenie arbitrážnych sporov

V platnosti je viac ako 60 rôznych zákonov a regulácií, ktoré pokrývajú oblasť zahraničných investícií. Aj keď v KĽDR existuje formálny právny rámec pre zahraničných podnikateľov, vymožiteľnosť práva je viac ako otázná. Existujú dve medzinárodné advokátske kancelárie, ktoré sa zaoberajú obchodným právom KĽDR a ktoré tam majú svoje pobočky: **Hay Kalb and Associates** (info@haykalb.com) a **Birindelli and Associates** (bklo@kcckp.net)

10. Základná štatistika zahraničného obchodu

Štatistické údaje zahraničného obchodu KĽDR sa pomerne výrazne líšia v závislosti od zdroja, často krát ide o odhady, keďže KĽDR svoje štatistiky nezverejňuje.

Základný prehľad zahraničného obchodu KĽDR v mld. USD:

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Export	2,7	2,8	3,2	3,1	2,7	2,9	1,7
Import	3,5	3,9	4,1	4,4	3,5	3,6	3,8
Obrat	6,2	6,7	7,3	7,5	6,2	6,5	5,5

Zdroj: Bank of Korea

Celkový objem zahraničného obchodu KĽDR (bez započítania objemov medzi KĽDR a KR) v r. 2017 predstavoval 5,5 mld. USD, čo predstavuje pokles o 15% oproti roku 2016 (6,53 mld. USD). Export klesol o 37,2% na 1,7 mld. USD (2,7 mld. USD v r. 2015). Import dosiahol úroveň 3,8 mld. USD, ide o medziročný nárast o 1,8%.

Z pohľadu exportu sa krajina spolieha predovšetkým na vývoz nerastných surovín, z ktorých primárne do Číny smeruje železná ruda a uhlie. Zásoby prírodného bohatstva v KĽDR sú podľa odhadov až 30 krát vyššie než v KR, pričom až 200 druhov minerálov má ekonomickú hodnotu. Medzi nimi nechýba zlato, striebro, zinok, meď, olovo, železo, grafit, magnezit, pyrit, fluorit a prvky vzácnych zemín.

Predpokladá sa, že najdôležitejším obchodným partnerom sa v posledných rokoch bezkonkurenčne stala Čína, ktorá pravdepodobne nie celkom dodržiava medzinárodné sankcie uvalené BR OSN. Jej podiel na zahraničných obchodoch KĽDR sa dlhodobo predpokladá na úrovni až 90%.

Celková hospodárska interakcia medzi EÚ a KĽDR je veľmi obmedzená, pričom obchodovanie medzi EÚ a KĽDR predstavuje 0,5 % podiel zahraničného obchodu KĽDR.

Štatistika obchodu s tovarom medzi EÚ a KĽDR za rok 2017:

Import z KĽDR – 5 mil. EUR, pokles o 9,3% oproti 2016.

Export do KĽDR – 13 mil. EUR, pokles o 40,6% oproti 2016.

Obrat – 18 mil. EUR.

Saldo – 8 mil. EUR.

KĽDR v minulosti uzavrela so šiestimi ČK EÚ dohody o vzájomnej ochrane investícií, pričom 5 z nich zostáva v platnosti. Interakcia obchodných vzťahov medzi EÚ a KĽDR bola výrazne znížená v dôsledku rezolúcií BR OSN a restriktívnych opatrení EÚ.

Aktuálne kvôli nezákonným aktivitám niektorých ZÚ KĽDR v ČK EÚ (komerčný prenájom časti ZÚ KĽDR podnikateľským subjektom) sa v rámci EÚ rokuje o komplexných opatreniach voči tejto ilegálnej činnosti KĽDR.

V Pchjongjangu má zastúpenie celkom **sedem ČK EÚ**: Nemecko, Švédsko, Veľká Británia, Poľsko, Bulharsko, Rumunsko a ČR. Švédsko zároveň zastupuje záujmy USA v KĽDR. Francúzsko v r. 2011 otvorilo v KĽDR tzv. „*Cooperation Bureau*“, ktorá slúži na rozvoj kultúrno-vzdelávacej spolupráce, oficiálne však FR pokrýva KĽDR z Peking.

V minulosti sa do EÚ z KĽDR importovali priemyselné produkty - 91,7% zvyšných 8,3% tvorili poľnohospodárske produkty. Export rovnako tvorili zo 78,9% priemyselné produkty a z 21,1% poľnohospodárske produkty.

Vzájomný obchod KĽDR-KR

Vzájomný obchod KĽDR-KR za posledných 7 rokov (údaje v mil. USD):

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
--	------	------	------	------	------	------	------

Import z KR do KĽDR	800	897	521	1 206	1 259	147	0,9
Export z KĽDR do KR	913	1 074	615	1 136	1 452	185	0,0
Obrat	1 713	1 971	1 136	2 342	2 711	332	0,9

Zdroj: Bank of Korea

Obchodná výmena s ďalším dôležitým susedom **Ruskom** je oproti Číne alebo aj KR zanedbateľná. V období posledných 15 rokov sa pohybovala v pásme približne 100 - 250 mil. USD.

Sľubne sa rozvíjajúce obchodné vzťahy medzi **Japonskom a KĽDR** zo začiatku milénia nabrali úplne opačný kurz po tom, čo Japonsko v roku 2006 zaviedlo striktné sankcie, ako odvetu na severokórejské testovanie raketovej technológie a prvú jadrovú skúšku. Japonsko zakázalo vstup severokórejským lodiam do svojich prístavov a uvalilo embargo na dovoz a vývoz akéhokoľvek tovaru, čím **de facto kompletne zastavilo obchodovanie** s touto krajinou.

11. Tovarová štruktúra zahraničného obchodu

Hoci presné štatistiky nie sú dostupné, **najväčším obchodovateľným artiklom KĽDR sú dlhodobé nerastné suroviny a vojenská technika**. Z hľadiska vývozu je najdôležitejšou komoditou KĽDR **antracitové uhlie** (okolo 45% celkového vývozu), nasledované ostatnými nerastmi (približne 16%) a textíliami (15%). Najväčšou dovoznou položkou sú palivá a oleje (okolo 25%), nasledované strojárenskými výrobkami (9%) a elektronikou (8%). Samostatnú zložku tvoria zbrane a vojenská výzbroj, ktoré sú napriek sankciám BR OSN stále významnou zložkou devízových príjmov štátu, avšak sú ťažko merateľné.

12. Reštriktívne opatrenia

Sankčný režim voči KĽDR je uplatňovaný prostredníctvom rezolúcií BR OSN voči KĽDR č. 1718 (2006), č. 1874 (2009), č. 2087 (2013), č. 2094 (2013), č. 2270 (2016), č. 2321 (2016), č. 2345 (2017) a 2371 (2017). USA niekoľkokrát deklarovali, že cieľom ich politiky a rezolúcií BR OSN nie je zvrhnutie severokórejského režimu, ale zastavenie a odstránenie jadrového potenciálu KĽDR. Pyongyang vníma rezolúcie BR OSN ako zasahovanie do ich vnútorných záležitostí a ako nepriateľský akt voči suverenite KĽDR.

BR OSN 5.8.2017 jednohlasným prijatím rezolúcie 2371 (2017), ktorá predstavila obmedzenia pre DPRK v dôsledku dvoch testov balistických rakiet zo 4. a 28. júla 2017, ktoré preukázali významný technologický pokrok v oblasti možného doletu. Sankčný zoznam bol okrem železnej rudy a uhlia rozšírený aj o export morských plodov a olova. Podľa analýz mali nové sankcie obmedziť približne jednu tretinu exportu DPRK. Zároveň však rezolúcia vyzýva severokórejský režim k návratu k 6-stranným rozhovorom. Nateraz posledné sankcie BR OSN jednohlasne prijala 11.9. Znižujú o 30% dovoz ropy do KĽDR, plne zakazujú vývoz textilu (800 mil. USD), export zahraničnej pracovnej sily (500 mil. USD) a spoločné podniky

s KĽDR s cieľom zamedziť zahraničným investíciám. Sankcie už pokrývajú 90% exportu KĽDR.

Autonómne sankcie EÚ

EÚ prijala legislatívu, ktorou zaviedla a uplatňuje reštriktívne opatrenia voči KĽDR, vychádzajúc z vyššie uvedených rezolúcií BR OSN. Platná legislatíva je realizovaná rezolúciami BR OSN a zahŕňa aj ďalšie autonómne opatrenia, ktoré dopĺňajú a posilňujú sankcie OSN. Tieto opatrenia zahŕňajú:

- úplný zákaz investícií EÚ v KĽDR, a to vo všetkých sektoroch. Zákaz bol pôvodne obmedzený len na investície do priemyslu v oblasti jadrových a konvenčných zbraní, v ťažobnom, rafinérskom a chemickom priemysle, v odvetví metalurgie a obrábania kovov a v leteckej a kozmickej oblasti;
- úplný zákaz predaja rafinovaných ropných výrobkov a ropy KĽDR. Vývoz týchto produktov podliehal určitým obmedzeniam na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN z 11. septembra;
- zníženie objemu osobných remitencií zasielaných do KĽDR z 15 000 EUR na 5 000 EUR, keďže existuje podozrenie, že sú zneužívané na podporu nelegálneho jadrového programu a programu balistických rakiet KĽDR.

Členské štáty sa okrem toho v záujme odstránenia remitencií do KĽDR dohodli na tom, že neobnovia pracovné povolenia pre štátnych príslušníkov KĽDR nachádzajúcich sa na ich území, s výnimkou utečencov a iných osôb s medzinárodnou ochranou. Rada tiež do zoznamov osôb, subjektov alebo orgánov, na ktoré sa vzťahuje zmrazenie aktív a obmedzenie cestovania, doplnila tri osoby a šesť subjektov, ktoré podporujú nelegálne programy. Celkový počet osôb a subjektov, na ktoré sa vzťahujú autonómne reštriktívne opatrenia EÚ voči KĽDR, je tak 41 osôb a 10 subjektov. 63 jednotlivcov a 53 subjektov okrem toho do svojho zoznamu zaradila OSN. Ministri sa tiež dohodli na tom, že budú aktívne lobovať za dôkladné vykonávanie všetkých príslušných rezolúcií Bezpečnostnej rady OSN zo strany všetkých členských štátov OSN.

Sankcie voči KĽDR sa prejavujú aj krokmi jednotlivých členských štátov EÚ. Na protest proti konfrontačnej politike prerušilo Portugalsko diplomatické styky s KĽDR. Taliansko znížilo úroveň vzťahov a zastavilo proces akreditácie nového severokórejského veľvyslanca a nariadilo mu odchod z krajiny. Podobne postupovalo aj Španielsko, ktoré vyhlásilo veľvyslanca KĽDR ako persona nono grata a nariadila mu odchod z krajiny a zníženie počtu členov misie.

13. Vývoj zahraničného obchodu SR a KĽDR

V hospodárskych vzťahoch je otvorená otázka pohľadávok. SR eviduje voči KĽDR dve pohľadávky, odsúhlasené obidvoma stranami ešte v r. 1997 v konvertibilnej mene v sume 1 195 702 USD a v nekonvertibilnej mene v sume 688 793 USD (clearingový dolár Kórea). Vzhľadom na to, že ide o riešenie pohľadávok z obdobia bývalého ČSFR, ktoré rovnako eviduje aj ČR, ich riešenie si bude vyžadovať koordináciu s ČR, a o možnosti pretransformovania starého dlhu KĽDR do projektov humanitarnej a rozvojovej pomoci sa začne uvažovať len v prípade výrazného pokroku v oblasti ľudských práv a demokratizácie

krajiny. Odpustenie dlhu by znamenalo zároveň automaticky odpis pohľadávky, ktorá je vedená na strane aktív, čím by došlo k štatistickému zvýšeniu úrovne dlhu SR.

„Československo“ je v KĽDR známou značkou, avšak nadviazať na predchádzajúce vzťahy je v kontexte generačnej výmeny, sociálno-ekonomických a ideologických rozdielov, nereálne. Podnikateľské subjekty SR prirodzene požadujú transparentné a čitateľné prostredie s predvídateľnými trendmi, otvorenou ekonomikou s garanciami a kultúrou dodržiavania záväzkov, prístupom k informáciám a prepojenosťou s globálnymi sieťami, čo KĽDR negarantuje.

Vývoj obchodnej bilancie medzi SR a KĽDR (v mil. EUR):

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Dovoz SR	4,78	1,7	2,6	1,88	1,6	1,1	0,9
Vývoz SR	0,04	0,0	0,0	0,01	0	0	0
Saldo SR	- 4,75	- 1,7	- 2,6	-1,87	-1,6	-1,1	-0,9
Obrat	4,82	1,7	2,6	1,89	1,6	1,1	0,9

Zdroj: MH SR

Obchodná výmena medzi SR a KĽDR dosahuje veľmi nízke objemy s prevahou severokórejského vývozu do SR. Podľa štatistík MH SR za r. 2018, SR doviezlo z KĽDR najmä súčiastky pre vozidlá (67,2%), ako aj rôzne výrobky chemického priemyslu (9,1%). Slovenský export do KĽDR prakticky neexistuje, v minulosti išlo o náhodné jednorazové dodávky bez kontinuity.

SR nemá v KĽDR žiadne investície.

Z hľadiska základných ekonomických dohôd bola dňa 27. októbra 1998 v Bratislave podpísaná **Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Kórejskej ľudovodemokratickej republiky o podpore a vzájomnej ochrane investícií**.

Vyhodnotenie odbytových možností SR

Slovensko je v KĽDR známe z čias socialistickej spolupráce a Československo je v KĽDR stále značkou (ČR má ako jedna zo siedmich krajín EÚ v Pchjongjangu veľvyslanectvo), čo by mohlo napomôcť určitým aktivitám v tomto teritóriu. Nadviazať však priamo na predchádzajúce vzťahy by bolo zrejme nereálne očakávanie. Z tohto obdobia by snáď mohol existovať určitý obmedzený priestor v oblastiach výrobných a dopravných techník, najmä pri repasovaní a obnove starých zariadení.

Napriek tomu, že v KĽDR sú aktívne desiatky zahraničných spoločností, je to podnikanie s pomerne veľkou dávkou rizika. Akékoľvek potenciálne obchodné, či investičné aktivity slovenských subjektov by sa do budúcnosti mali odvíjať predovšetkým od aktuálnej politickej situácie, ktorá je v súčasnosti naklonená skôr nepriaznivo. Je nutné rešpektovať medzinárodné sankcie uvalené BR OSN a uvažovať v intenciách spoločného postoja EÚ, ku ktorej členom má KĽDR jednotný nevyberavý postoj.

Vzhľadom na mimoriadne lacnú pracovnú silu je možné uvažovať nad investíciami, ktoré vyžadujú veľký podiel manuálnej práce. Najvhodnejším spôsobom by zrejme bol jej outsourcing, ktorý si nevyžaduje investície do zariadení a spoluprácu možno v prípade núdze pomerne jednoducho ukončiť. **Najväčšie možnosti pre vstup zahraničných investorov sa javia v ťažobnom priemysle, textilnom priemysle, poľnohospodárstve, ale aj v IT a telekomunikačnom sektore. Je však potrebné mať na zreteli vyššie popísané riziká s tým spojené.**

14. Iné dôležité informácie

Praktické rady a informácie

Vzhľadom na pretrvávajúce napätie vo vzťahoch medzi KĽDR a KR, ktoré sa premieta aj do praktických oblastí a okrem iného výrazným spôsobom postihuje komunikáciu medzi oboma krajinami, **oficiálna komunikácia vrátane ekonomických tém s KĽDR sa uskutočňuje cez ZÚ SR v Pekingu a ZÚ KĽDR v Prahe.**

Pre vstup do krajiny je potrebné pozvanie a vízum pre akýkoľvek druh pasu; na zastupiteľskom úrade KĽDR v Prahe je možné požiadať o turistické, obchodné alebo diplomatické vízum.

Medzinárodné letecké spojenie zabezpečuje Air Koryo a Air China. Medzi Pekingom a Pchjongjangom existuje aj vlakové spojenie.

Pohyb cudzincov v krajine je prísne strážený a obmedzovaný len na Pchjongjang. Je potrebné počítať s tým, že anglicky je možné dohovoriť sa vo veľmi limitovanej miere len v hlavnom meste, mimo neho je akákoľvek komunikácia okrem kórejčiny prakticky nemožná. KĽDR vníma pobyt cudzincov ako vhodnú príležitosť získať valuty a preto ceny za rôzne služby (preprava, reštaurácie, vstupné poplatky) sú často nastavené neadekvátne vysoko.

Zdravotnícka starostlivosť v KĽDR je na veľmi nízkej úrovni, kvôli chýbajúcim základným liekom, pomôckam a vybaveniu. Pre cudzincov je odporúčané ošetrovanie v diplomatickej štvrti, v nemocnici „Friendship“, poplatky sú však neúmerne vysoké a zákroky nezodpovedajú medzinárodným štandardom.

Od 1.3.2013 je v KĽDR pre cudzincov povolené používať nielen mobilné telefóny a i-Pady, ale aj služby Twitter a Skype. Roamingové služby neexistujú, je potrebné zakúpiť si lokálnu SIM kartu; dostupnosť internetu je aj tak limitovaná, je však možné do zahraničia volať aj prijímať hovory, SMS služba nefunguje. Donedávna boli všetky komunikačné zariadenia cudzincom pri vstupe do krajiny odobraté a ponechané na imigračnom úrade. Domáca

telefónna sieť je od medzinárodnej prísne oddelená, takže z domácich telefónov spojenie so zahraničím nie je možné.

Kontakty na dôležité inštitúcie:

Chamber of Commerce of DPRK

Tel: (+850-2) 3815926

Fax: (+850-2) 3815827

email: micom@co.chesin.com; micom@silibank.com

The Korea Committee for the Promotion of External Economic Cooperation (KCPEEC)

Pyongyang

Tel: (+850-2) 3818111

Fax: (+850-2) 3614630

www.kcpeec.com

Ministry of Foreign Trade, Pyongyang

Tel: (+850-2) 3815584, 3813861, 3818451

Fax: (+850-2) 3816163, 3814042

email: micom@co.chesin.com

Committee for the Promotion of International Trade of D.P.R.K. (KOMT), Pyongyang

Tel: (+850-2) 3818054, 3818820

Tel: (+850-2) 18111 ext 8054

Fax: (+850-2) 3814440, 3814776

email: namnamkp@co.chesin.com; micom@co.chesin.com; kcp301@co.chesin.com

Embassy of the Slovak Republic in Seoul

28, 10gil Hannamdae-ro, Yongsan-gu, Seoul 04420, Republic of Korea

Tel: (+82-2) 794 3981, (+82-2) 794 5420

Fax: (+82-2) 794 3982

email: emb.seoul@mzv.sk

web: <http://www.mzv.sk/seoul>

Embassy of the Czech Republic in Pyongyang

Taedonggang-kuyok 38, Taehak-kori, Puksudong, Pyongyang

Tel: (+ 850-2) 381 7021

email: pyongyang@embassy.mzv.cz

web: www.mzv.cz/pyongyang

Vzhľadom na takmer nulovú existenciu webových stránok KĽDR je účelnejšie navštíviť niektorú zo stránok juhokórejských inštitúcií:

- Bank of Korea (www.bok.or.kr)
- Ministry of Unification (www.unikorea.go.kr)
- Food and Agriculture Organization (www.fao.org)
- Korea Institute for National Unification (www.kinu.or.kr)

- Korea Institute for International Economic Policy (www.kiep.go.kr)
- World Food Programme (www.wfp.org)
- Korea Economic Institute (www.keia.org)